ÇINARALTI

Sayı : 70

Kuru 15

MİLLİYET DERGİLERİ

HAFTALIK FİKİR VE SANAT MECMUA

BU SAYIDAKİLER:

Feragat	Yusuf Ziya Ortaç
Şeref ve haysiyet	Dr. M. Hakkı Akansel
Uyumak (şiir)	Halide Nusret Zorlutuna
Güzele doğru (şiir)	Fuat Hulûsi Demirelli
İlmî tenkidler hakkında	Prof. W. Eberhard
Gılgamış	Enver Behnan Şapolyo
Fetih (şiir)	Edip Ayel
Delhiden Üsküdara	Barkın
Dünya tarihinde Türkler	Hüseyin Namık Orkun
Allah cümlemize rahatlık versin!	O. S. O.
Çoban suyu (hikâye)	Şemsettin Kutlu
Müşahede (fikirler)	Ziya Gökalp
Göç (milli roman)	Yusuf Ziya Ortaç
Seçme güzel şiirler — Konuşmalar	

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

Çınaraltı Okurlarına

1943

Yılbaşı Hediyesi

ucuz Abone

Yıllığı: 600 Kuruş, Altı aylığı 330 Kuruş

Yalnız İkinc kânun sonuna kadar !

Milli Piyango

Hem sizin için, hem memleket için, çifte kazançtır!

Genç kadınlar!..

Çok sevdiğiniz *DİŞİKUŞ* serisinden İkinci kitab da çıktı: İsmi Sizin için ne diyorlar?

Sevilip sevilmediğinizi nasıl anlıyabilirsiniz? Kendinizi Nasıl Sevdirebilirsiniz?) Bundan evvel çıkan ve Kocanızı Nasıl Muhafaza edebileceğinizi izah eden DİŞİKUŞ isimli kitabı da her halde okumalısınız. Her ikisini de beğenip istifade edeceğiniz muhakkaktır. Kitapçılardan arayınız. Fi. 50 şer kr.

ADEMİ İKTİDAR VE BELGEVŞEKLİĞİNE KARŞI

FORTOBİN

S. ve İ. MUAVENET VEKÂLETİNİN RUHSATINI HAİZDİR

HER ECZANEDE BULUNUR POSTA KUTUSU 228

REÇETE İLE SATILIR

misafir gelince

SODALI LİKÖR

İKRAM EDİNİZ

Sahibi ve Neşriyat Müdürü: Orhan Seyfi ORHON

Basıldığı yer: Cumhuriyet Matbaası — İstanbul

DEVA

KAŞELERİ

Baş, Diş, Nezle, Grip, Romatizma

ve bütün ağrıları derhal keser

Sıhhiye Vekâletinin ruhsatını haizdir. İCABINDA GÜNDE 3 KAŞE ALINABİLİR

ÇINAR YAYIN

İKİNCİ KİTAP :

Dün, Bugün, Yarın

Yazan :

Orhan Seyfi ORHON

Orhan Seyfi Orhon'un Türkçülük davasının esaslarını en temiz bir dille belirten ve millî duyguları bir araya toplıyan bu çok değerli kitabı nefis bir cild halinde

ÇIKTI

Tanesi: 50 kuruş.

BEŞİK

Yazan :

Yusuf Ziya ORTAÇ

Yusuf Ziya Ortaç'ın millî duyguları en güzel Türkçeyle ve en sanatkâr bir kalemle canlandıran yazıları (Çınar Yayını) nın ilk kitabı olarak çıktı.

Tanesi: 50 kuruş.

Japon mucizesi

Yazan :

Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

Japonyanın asrî bir devlet oluşundaki mucize sayılan kalkınışını en yeni tetkiklerle gösteren bu çok mühim ve çok kıymetli eser basılmaktadır.

Fiati: 50 kuruş.

Yeryüzünde Türkler

Yazan :

Hüseyin Namık Orkun

Türklerin tarihini en yeni vesikalara dayanarak gösteren bu değerli eser pek yakında çıkacaktır.

Satış merkezi: Çınar Yaymevi.
Adres: İstanbul, Ankara caddesi No. 47; Telefon: 22129.

Konuşmalar

Bay Osman Amiral:

— (Gemiler) isimli şiiriniz, nazımdan ziyade nesre yakın. Nazımla nesir arasındaki fark konuşma ile türkü söylemek arasındaki farktır. Konuşurken fikirlerinize dikkat ederim, lüzumlu ve faydalı şeyler söylüyorsanız, sizi dinlemekten belki memnun olurum. Fakat türkü söylediğiniz zaman sadece sesinizin güzelliği, nağmeleriniz beni alâkadar eder. Neden bahsettiğinize pek ememmiyet vermme. Şiir, içten gelen böyle bir ahenk ihtiyacile, bir duyguyu terennüm için yazılır. Eğer, böyle bir terennüm bulunmazsa, şiir o zaman biçimsiz, karışık, kusurlu bir nesir sayılır.

(Vakit var) manzumesi hafif tertip bir harfendazlık! Bunun sanat kadrosu içine girebilmesi için çok hünerli, çok nükteli, çok zarif olması lâzım. Yoksa bir cürüm sayılır. Sizde güzel şiir yazmak kabiliyeti var, fakat galiba sabrı yok.

Bay Abdülgafur Altug:

— (Vatan Özlemi) isimli manzumenizde şiir usaresi var. Fakat henüz şiir olmamış. Ancak olgunlaşırsa bir lezzet verebilecek!

Sayın doktor Sırrı Alıçlı ve sayın avukat Ahmet Göze :

— Mektuplarınızı aldık. Bize karşı gösterdiğiniz samimi alâkaya teşekkür ederiz. Şahsan tanışmadığımız halde her iki ülküdaşımızın da aynı mesele üzerinde durması, aynı şeyleri istemesi, böyle düşünmekteki isabeti gösteriyor. Fakat bilseniz, biz buna ne kadar taraftarız. Bunun için nelere, ne iftiralara, ne tecavüzlere katlanmadık. Susmak kâfi gelmedi. Mutlaka bir cevap istiyen bir taraflı hücumlar devam etti. Bundan ümidini kesmesi ve yakamızı bırakması için kendisine cevap vermiyeceğimizi ancak, mahkemeye vereceğimizi söyledik. Bu sefer de, hususi tehdit mektupları göndererek bize hırsızlık ve dolandırıcılık atfedecek kadar ileri gitti. İftirasının aksini ispat eden vesikalar neşrettik. Asla tecavüz etmiyen bir lisan kullandık. Belki mahcup olur da bu çirkin taarruzlardan vazgeçer diye düşündük. Halbuki bunu bir fırsat bildi. Tecavüzünü artırdı ve mahkemeye müracaat etti. Şimdi siz söyleyiniz, ne yapalım?

Bizim asıl ıstırabımız, bütün bunların milliyet aleyhtarları için yeni bir hücum ve iftira vesilesi olmasıydı. Bu da oldu. Bu neşriyatı ele alanlar fırsattan istifade ettiler.

Samimiyetle dolu mektuplarınızı okuduğumuz zaman ne kadar müteessir olduğumuzu tasavvur edemezsiniz. Fakat bir çare bulun. Nasıl hareket edelim? Görüyorsun susmak da kâfi gelmiyor.

İçten sevgilerimizi sunarız.

Bay Nejat Öztürk :

— Aruz vezniyle yazılmış (Gurbet) şiirinizi okuduk. Önce şunu söyliyelim ki vezninin, heceye nazaran epey karışık tarafları vardır. Vezin tekniği biraz daha emniyetli yer tutar. Bunu bilmek lâzım. Mesela: (Etrafında) kelimesinde (ra) hecesinin palı olması lâzımdır. Yine (kalb) kelimesi bir hece değil, iki hece olarak sayılmalıdır. Hattâ kelimenin sonundaki sessiz harfi bir harfle harekelemek. Bundan başka (ah) (ah), (ah) gibi kelimelerle vezin eksikliği doldurmak olamaz.

Sizin bu şiiriniz ve yeni aruz tecrübesi olduğu anlaşılıyor. Her halde muvaffak olacaksınız. Fakat heceyi neden tecrübe ediyorsunuz? Aruz çok işlenmiş bir vezin bıdır. Onda en küçük hatalar bile göze çarpar ve bu ölçüyü dilimize muvafakiyetle tatbik etmek biraz güç bir iştir.

Bay Kemal Özenci :

— (Bedbin) isimli şiirinizde:

Hayatı sevene şaşıyorum ben,
Ne yazık, ne yazık yaşıyorum ben!

diyorsunuz. Sizin yaşınızda hayat güzeldir dünya yaşanmıya lâyıktır. Bir gencin en yük kuvveti ümidi olmalı. Bu yaşta bolursanız, ihtiyarlayınca ne yapacaksınız?

Dünyaya küsmeyi güzel, şairane, romantik bir hal zannediyorsanız yanılıyorsunuz. Daha hayatın acılarını, tatmadan bu bezginlik! Şiirinizde buna sebep olacak bir şey bulamadım. Ümit, ideal, neşe dolu yazılar yazınız. O zaman daha çok muvaffak olacağınıza emin olun!

Yeni neşriyat:

KOMŞU HAKKI

Yazan: Alâeddin Olcay

«Hukuk Fakültesi talebelerinden Halkımızı hukukçulara müracaat etmek külfetinden kurtarmak üzere hazırlanan çok kıymetli malûmatı ihtiva eden «Halk Hukuk Kitapları» serisinin ilki olan bu kitap çıkmıştır. Türk Medeni Kanununa göre komşuluğun hükümlerini herkesin anlıyabileceği bir dille — şekil ve misaller ilâve edilerek — izah edilmektedir.

Serinin 2 nci kitabı olan: «Nişanlanmanın hükümleri» hazırlanıyor.

Her kitap 25 kuruştur.

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 70 | İdare Evi : İstanbul, Ankara caddesi, Çınar Yayınevi. No. 47 | Telefon : 22129

Cumartesi 23 İkincikânun 1943 | TÜRKÇÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI | Fiatı: 15 Krş. | Cilt : 3

Feragat

Yazan : Yusuf Ziya ORTAÇ

Atatürk, kurtuluş savaşını yaparken, kırılmış kaburga kemikleri sargı içinde, damarlarında otuz dokuz derecenin sıtmasile at sırtındaydı.

İnönü, harb meydanında kılıçların kazandığı zaferi, sulh masasında kalemlere kabul ettirmek için, üç gecede saçlarını ağarttı.

Asırların gerisine gitmiyelim. Yeni Türkiyenin yirmi üç yıllık hayatı, tarihi mağrur edecek kahramanlıklarla doludur.

Türk çocuğuna bunları sormayınız! Kalemin yazmadığı, fırçanın çizmediği, musikinin söylemediği, çekicin yontmadığı bu destanları kimden öğrensin?

Biz, yirmi yıldır, ellerimizin, dudaklardan kulaklara çektiği fesat paravanı arkasında, inkılâp kahramanlarının hayatını değil, inkılâp simsarlarının bilânçosunu konuşuyoruz:

— Bir apartıman daha almış!

— Bir milyon daha vurmuş!

— Bir metres daha tutmuş!

Büyük bir çınarın köküne girmiş bu küçük kurtların zehri, şimdi en uzak dalların en genç yapraklarını sarartıyor.

Feragati, ilimde feragati, san'atta feragati, ticarette feragati, bir gaye, bir maksat, bir ideal uğrunda feragati, imrendirecek kadar güzel örneklerile yarınların hafızasına çakmak...

İşte, her şeyden, her şeyden, her şeyden önce yapmağa mecbur olduğumuz millî müdafaa seferberliği!

Yusuf Ziya ORTAÇ

YENİ ABONE ŞARTLARI (37 den itibaren)
Yıllığı 750, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş.
Ecnebi memleketler için :
Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez.

MİLLÎ KÜTÜPHANE ANKARA

Şeref ve Haysiyet

Yazan: Dr. Mustafa Hakkı Akansel

Milletleri yaşatan şeref ve haysiyettir. Şeref ve haysiyetini kaybeden bir millet yok edilmeğe mahkûmdur.

Size, bu yazıda, dünyanın en büyük devletlerini kuran birkaç milletin yakın tarihlerinden birkaç olay arzedeceğim. O zaman, bu milletlerin, ne için birer büyük devlet kurduklarını daha iyi anlıyacaksınız.

En sonra da, Türklere ait, gayet doğru, gayet mevsuk bir olayı yazacağım. O zaman da, Türklerin, tarihte, neden büyük büyük devletler kurduklarını daha iyi kavrayacaksınız.

Japonlar :

1904 senesi ağustosunda, dokuzuncu Japon fırkası, **Port Artür'deki Banlıyuzan** tabyalarına yapılan meşhur ceberi hücumlarda, verilen harikulade teletata rağmen, yine muvaffak olamayınca, fırka kumandanı General Baron Oşima, tekmil fırka karargâhile beraber, en önde, düşman tankımatı üzerine atılmağı, yani bu muvaffakiyetsizlikten duyduğu teessürüne şahsi bir ölümle nihayet vermeği karartaştırmış, hattâ, Japonyadaki familyasına gönderilmek üzere, vasiyetnamesini yazmış, eşyasını hazırlamıştı. Fakat, fırka kumandanının bu kahramanlık tecrübesine meydan kalmadan. Japonlar, inanılmıyacak bir şecaat ve fedakârlıkla, nihayet, **Banlıyuzan** tabyalarını ele geçirmişlerdir). (1)

Mamafih: Eğer, Japonlar, bu işte muvaffak olmasalardı, kendilerine olan itimatları gider, ve sonraki başarılarında da muvaffak olamazlardı.

İngilizler:

1 İkinciteşrin 1914 günü, Pasifik ummanında, **Coronel'de** Alman ve İngiliz filoları karşılaştılar. Alman filosunun üstünlüğü ezici bir şekilde idi. Akşam, saat 18,20 de, güneş ufukta batmağa başladı. İngiliz gemileri, kızıl gök üzerinde, birer siyah heyulâ gibi görünüyordu. Deniz çok dalgalı idi. Gemiler, ayrıca, dalgalarla da boğuşuyorlardı. Gemilerin alt kısımlarındaki insanlar, dizkapaklarına kadar su içinde çalışıyorlardı. 20,34 de, Almanlar ateş açtılar. Muharebe aralığı 10700 metre. İngiliz filosunun âkibeti, beş dakika içinde, taayyün etti. Saat 20,25 de, İngiliz zırhlısı **Monmouth**, bir enkaz halinde yüzüyordu. Fakat İngiliz bayrağı, hâlâ, sancak direğinde dalgalanıyordu. Batan iki İngiliz zırhlısından bir tek insan bile kurtulamadı (2).

Almanlar:

8 Birincikânun 1915. Coronel muharebesini kazanan Alman Amiralı **Graf Von Spee'nin** filosu, Cenubî Amerikada **Falkland** adalarında bulunuyor. İngilizler, en kuvvetli üç dritnotlarını, gizlice, oraya göndermişlerdi. Almanlar, kendilerini kurdun ağzına attılar. Bu sefer, İngilizlerin üstünlüğü çok ezici idi. Almanlar için kurtuluş ümidi hiç yoktu. **Scharnhorst** Alman kruvazörü, saat 16,17 de, İngilizlerin müthiş ateşi altında batarken, **Alman bayrağı, hâlâ. sancak direğinde dalgalanıyordu.** Ümitsiz bir vaziyetten kurtulmak için, teslim olmaktan başka çare yoktu. Fakat, Almanlar, bunu kabul etmediler. **Amiral, erkânı harbiyesi, ve bütün tayfa, ölümü tercih ettiler.** Teslim olsalardı, (mantık ve muhakeme) bakımından, kimsenin onlara birşey demeğe hakkı olmazdı. **Fakat onlar, gelecek nesillere canlı bir örnek olmak, Alman şan ve şerefini bir kat daha yükseltmek için, ölümü tercih ettiler (3).**

Fransızlar :

25 İkinciteşrin 1942, sabah saat 5,21 de, **Toulon'da**, kendini batıran Fransız donanması, Fransanın yeniden hayat bulmasının ilk işaretidir.

— Devamı 13 üncü sahifede —

(1) General Pertev Demirhan: (Japonların Asıl Kuvveti): 1937 baskısı. Sayfa 48-49.

(2) Eski Fransız Bahriye Nazırı Edmond Delage tarafından, Pariste çıkan, (Le Temps) gazetesinin 14 temmuz 1923 günlü nüshasında (Coronel) isimli yazısından.

(3) Keza, 15-16 temmuz 1923. (Falkland) isimli yazısından.

Uyumak

Biricik k

Bir yumuşak ve ılık loşluğa bürüne
Dinlenmek elemlerden, endişelerden
Uyumak! Sessiz sessiz, derin derin

Gözlerimi örterken bir yığın kara
Bir rüyanın bulutlar göğsüne sak
Uyumak... çocuk gibi, baygın gibi

Baş ucumda dolaşsın hayalin bir an
Gözlerin koyu gece ve alnın gün
Ne güzel, bu hayale aldanarak uy

O korkunç ürperişi duymadan için
Uyku, damarlarıma kan gibi aksın
Uyumak istiyorum, uyanmadan u

Halide Nusret ZOR

Güzele doğru

Ne enginin başı boştur ne Tanrılar
Uzaklığınca derin bir düşünce her y
Güneşleriyle yaşarken özel hayatını
Bütün düşündüğü yüksek vazifedir

Vazife mihverdir varlığın bu de
Ödevli olmasa bir gün var olmaz
Fikirleşir de ufuklar zamanla vi
Kalırsa bir sesimiz, biz o ses kadar

Güzel ve doğru ölüm bilmeyen es
Hayır zaferle mübeşşerdir; alt olan
Devamı çünkü bu manzumenin m
Ne madde yokluğa uğrar ne mahv

Uzun süren ağır uykundan ey öde
Değil misin güzel uğrunda canla baş
Evet, gönül, yanacaksın, fakat güneş
Ateşsiz olmaz ışık, nağme içten ş

Fuat Hulûsi DEN

...Mî TENKİDLER HAKKINDA

Yazan : Prof. W. Eberhand

Sayın Prof. W. Eberhardın bu makalesi, ilmî mevzular için biraz ağır bulduğumuz şiddetli bir lisanla yazılmış'ır. Bunun bir tercüme kifayetsizliğinden ileri geldiğini sanıyoruz. Arkadaşımız Hüseyin Namık Orkunun arzusu üzerine makaleyi aynen basıyoruz.

ÇINARALTI

...min terakkisi, en ziyade, ilim adamları... devamlı surette birbirlerini karşılıklı etmelerile olur. Onun için, ilmi olan tenkid saygıya değer. Fakat ilmi bir kitenkidi, bu saha ile alâkası olmıyan tarafından yapılırsa, bu, müellif için ... değ'ldir; böyle bir utanç varsa bu bilğini bütün ilim adamları huzurunda ...en münekkide aittir. Bu son söyledik... «Çınaraltı» mecmuasının 66 ncı sa... bay Hüseyin Namık Orkun'un «Ç'nin Komşuları» adlı kitabın hakkında, tarafımdan kendisine hediye edildikten yazdığı tenkid kastedilmiştir. Bu mec... okuyucuları belki bunu hemen gövaziyette bulunmıyacakları için, bay ...n Namık Orkun'un makales'ndeki bir noktaya işaret etmek istiyorum.

...ha başlangıçta bay H. N., şarki ...la «Türklerin bırakmış oldukları eser... milâttan sonralara ait» olduğunu iddia ..., bu sahalardaki bilgisizliğini gösteroluyor. Beynelmilel ve ilmi bir mecmua Toung - Pao'nun ayrı basımı olarak ...len «Lokalkulturen im alten China, I» adlı kitabımda şarki Asyadaki Türk ...erini milâttan evvel 3 bininci yıla, yalitik devre kadar takip edebild'ğimizi ettim; demek ki Şarki Asyada Türk ...erinin bakiyelerine ancak İsanın do...dan sonra tesadüf etmiyoruz.

Bay Hüseyin Namık, eski kavimlerin ...inin transkripsiyonu için yüksek Çinlanmamalıdır diyor (bir Pekin lehçe- bahsediyor, fakat Pekin lehçeleri büs- başka bir şeydir).

Sinolojide; her müptedinin bildiği sebep- dolayı, umumi olarak bu şeklin ka- edildiğini maalesef bilmiyor gibi görü-... de Groot ve başkaları eski talâffuzları ...n ihya etmiye çalıştılar; hepsi gayri ... ve çoğu hayal mahsulüdür. Eski ta...zların ilmi rekonstruksiyonlarının başı ancak Karlgren'in tetkikleri neti...e hazırlamış olduğu ve milâttan sonra ...yılından önceki talâffuzları ihtiva eden, sonunda neşredilen eserinden sonra ...ruz. Karlgren'in eserleri Çinli mes...lar tarafından ciddi surette tenkid ...kten sonra, bu s'stem de kullanılma... Bay Hüseyin Namık makalesini yaz... önce durumu tetkik edip anlaması ...li. Kitabımızda kullandığımız transyon her Türkün kelimeleri doğru-te... edebileceği şekilde yazılmıştır. Şimdi...dar Türk dilinde yazılan ve Çinden bahseden kitaplarda transkripsiyonlar Fransız yahut başka milletten müell'fleri kopya etmek suretile yazılmıştır. Bunlar da sinolog olmıyanlar tarafından hiç bir zaman doğru okunamaz. Böylece Fransızca transkripsiyon kaidelerinin bilinmemesinden dolayı «Toukiue»yazılıp Türkçe«Tu-cüe» okunması icabeden kelime «Tokyo»okunmuştur. Bay Hüseyin Namık, sinolog olmadığı için bu yanlış transkripsiyonları kitaplarında da kullanıyor. Bu yüzden bizde hakiki talâffuzu Bo-mo olan bir kavmin neden böyle yazıldığına hayret ed'yor. Zaten Fransız transkripsiyon kaidelerine göre her B, P olarak yazılır.

Mamafih bay Hüseyin Namık Orkun isteseyd', kitapta bulunan cetvele bakarak da bunu öğrenebilirdi.

Bay Hüseyin Namık kitabı dikkatle okumuş olsaydı, yalnız Çin kaynaklarının kullanıldığını, Deguignes ile Rémusat'nın ve başkalarının tamamile eskim'ş ve kıymetlerini kaybetmiş tercümelerinden istifade edilmediğini görecekti. Ben Çince olmıyan kitapların neden kullanılmadığını izah ettim; yalnız bay Hüseyin Namık tarafından çok kullanılan de Groot ve — Chavannes dahi — başkalarının tercümelerinin kısmen eskimiş, kısmen ise çok dikkatle kullanılmaları icabeden metinler olduğunu söylemek isterim. Böylece, bay H. Namık, Kırgız'ar hakkındaki bahsi tamamile eskimiş bir tercüme ile karşılaştırarak tenk'd ediyor. Bu, ilim bakımından kabul edilemez bir hareket olduğu gibi bay H. Namıkın ilim adamı olmadığını da gösterir. Onları yalnız orijinal Çin kaynağı ile karşılaştırması lâzımdı.

Kitabımın tercümeler ihtiva etmeyip hülâsalardan ibaret olduğundan sarfınazar edecek olursak: 1) bugün bir takım şeyleri 100 sene öncekinden daha iyi tercüme edecek bir vaziyetteyiz, 2) her Çince metin muhtelif tarzlarda tefsir edilebilir, Çin filozofu Lao-tse'nin 50 den fazla tercümesi vardır. Çoğu birbirinden o kadar farklıdır ki okundukları zaman başka başka kitaplar okunuyor zannedilir; buna rağmen tercümelerin çoğu ilmî bakımdan doğrudur, çünkü metin bir çok tefsirlere müsaade eder. Bay Hüseyin Namıka bunları okumasını tavsiye ederim. Çin dilinde yazılmış olan iyi lûgatlar sayesinde biz bugün eski âlimlerin bilmedikleri bir çok şeyleri biliyoruz. Onun için benim «Gazallar» d'ye tercüme ettiğim kelimeyi eskiden bilinmediği için «İri kuyruklu koyunlar» olarak tercüme etmişlerdir. Biz bugün grameri daha iyi bildiğimiz için eskisine nazaran cümleleri daha iyi ayırabiliyoruz. Bay Hüseyin Namık, Kırgızlar hakkında yazdığım bahsi, görünüşe nazaran Fransızca olan eskimiş bir tercüme ile karşılaştırırsa kendisinin, tamamile eskimiş bir âlimle aynı noktayı nazarda olduğunu göstermiş olur.

Bay Hüseyin Namık yalnız bir sömestr sinoloji okumuş olsaydı Çince tâbirlerin ne kadar çok ve geniş mânaları olduğunu bilirdi. Çince «şu» kelimesi «sıçan, fare» ve bunlara benzer hayvanlar iç'n kullanılır. Onun almış olduğu tercümede bu kelime «petit - gris» ile tercüme edilmiştir. Bu, sıçan cinslerinin muhtelif nevilerini ihtiva eden bu tâb'ri, kabul edilemiyecek kadar dar bir mânada aldığını gösterir. Avrupada en pahalı kürke «Feh = sinoap = petit-gris» dediğimizi ve. bunun Çince fei-şu «Uçan sıçan» dan alındığını, yanı bu hayvanın Çin telâkkisine göre sıçan nevinden bir hayvan olduğunu Bay Orkuna hatırlatmak icabed'yor. Bay Hüseyin Namıkın tenkidinde, Çinceyi bilmediğinden dolayı yanlış hükümler vermiş olduğunu ispat eden, başka noktalar da gösterilebilir. Böylece, meselâ, Çince metinde Kırgızların «arslan güreştird'kleri» yazılmayıp, doğru olarak, bunlarda «arslan oyunları» bulunduğu yazılmıştır; bay Hüseyin Namık Çin folkloru bilseydi bunlarla ne kastedildiğini anlıyacaktı. Arslan güreştirdikleri hiç vaki değildir.

Aynı zamanda metinde, Kırgızlarda çok m'ktarda sığır bulunduğu vazih şekilde gösteriliyor. Başka metinler de aynı şeyden bahsediyorlar. Fakat hiç bir metin bunlarda fazla miktarda at bulunduğunu kaydetmiyor. Çince metin — ve her hangi bir Avrupa diline yapılmış, eskimiş bir tercüme değil, yalnız Çince metin itimada şayandır — bir el değirmeninden bahsetmeyip, bir «ayak değirmeninden» (Almanca Tretmühle, bk. S. 231) bahsediyor.

Bay Orkun «Türkler hakkında verilen malûmatın hiç yeni bir tarafı olmadığını» iddia ediyor. Bu iddia tamamen yanlıştır. Bibliyoğrafya ile metin, çoğu Çince olmak üzere 148 eser ihtiva eder. Bu kitapta yeni bir şey bulunmadığını ispat etmek için, verilen bütün Cince kaynakların tercüme edildiklerini göstermesi lâzımdı. Çoğu tercüme edilmemiştir. Ayni zamanda bu kitap — bay Hüseyin Namık henüz bilmiyorsa söyliyelim — daha büyük bir kitabımın bir kısmıdır. Bu eser, yaşıyan sinologların en büyüklerinden

— Devamı 15 inci sahifede —

SÜMER EFSANESİ:

GILGĀMIŞ

— Aşk ebedî, hayat fânidir. —

II

Yazan : Enver Behnan Şapolyo

Bir gün Gılgamış sarayında oturuyordu. Gözlerini Fırat nehrinin akıntısına vermiş dalgın, dalgın düşünürken, mavi gölde bir beyaz bulut hasıl oldu. Bu bulut saraya doğru yaklaştı. Tam pencerenin önüne geldiği zaman, içinden dünya güzeli bir genç kız göründü. Bu melek yüzlü kız, güzellik Tanrısı (İştar) idi. Başında nerkis çiçeklerinden bir çelenk ve üzerinde hafif bir tül, ve omuz başlarında iki beyaz kanadı vardı. Bu güzel kızı, Gılgamış derhal tanıdı. Bu ilâhe İştardı. Bu kıza kim âşık olur, — seni seviyorum! — derse, derhal orada ölürdü. Derhal Gılgamış kendini topladı. Fakat İştar sehhar gözlerini Gılgamışa dikti, tatlı bir tebessümle ona :

— Ey erkeklerin güzeli Gılgamış, seni Hum Baba ile savaşırken gördüm ve sana âşık oldum. Seni seviyorum, gel benim kocam ol!. Eğer beni seversen, sana altından bir araba koşturacağım, tekerlekleri kehribardan olacaktır. Her gün ona küheylân atlar koşturacağım. Bu araba ile selvi kokulu yuvamıza gideceğiz. Evimize girerken, eşik ve merdivenler ayaklarını öpecekler.. Prensesler ve huriler sana hizmet edecekler. Krallar sana tâbi olup, dağ ve ova mahsullerini sana vergi olarak getirecekler, mesut yaşıyacağız! Seni seviyorum, sen de beni sev.. Aşkını itiraf et!

Gılgamış :

— Hayır, seni sevmiyorum!

İştar :

— Neden?

— Sana koca olanlardan kim saadet gördü. Dinle!.. Âşıklarının hikâyelerini sana anlatayım: Dumuzi adlı genç, senin ilk âşıkın idi. O sana sevgisini itiraf edince, onu kızlarına kırbaçlarla dövdürerek inleye, inleye öldürttün.. Aillalu kuşunu sevdin, bu da feryatlar içinde can verdi. Bir arslanı sevdin. Ona da yedi çukur kazarak, içine attırdın. O da aşkının kurbanı oldu. Senin aşkına kapılanların hepsi bir felâkete uğramışlardır. Sevdiğin genç çobanı da biliyorsun.. Onu da köpeklerine parçalattın. Hele o, genç bahçıvanı bir örümceğe çevirdin.. Şimdi de bana musallat oldun, öyle mi? Benden bıktıktan sonra yapacağın bu değil midir? Haydi, karşımdan defol!.. Göktanrının kırbacı ile seni döve, döve öldürürüm.. Seni sevmiyorum!..

Deyince İştar, fena halde müteessir oldu. Dünyada bu şekilde bir hakareti ona kimse yapmamıştı.. Kanatlarını yelpazeliyerek ve göz yaşları dökerek, uçup göklere yükseldi, doğru babası Amuya ve anası Antuya Gılgamışın hakaretlerini aynen anlattı ve Gılgamışı öldürecek, boğa gibi kuvvetli bir mahlûk yaratmasını da rica etti. Kızın yalvarması üzerine tanrı Amu bir boğa yaratarak Uruka gönderdi. Boğanın geldiğini duyan Gılgamış ile Enkidu, bu mahlûkun karşısına çıktılar. Müthiş bir boğuşma oldu. Enkidu boğanın kuyruğunu yakaladı, Gılgamış da hançerini boğaya sapladı. Boğanın kalbini çıkararak, göle baktı:

— Ey İştar!. Al âşıkının kalbini sana bir armağan olarak sunuyorum!..

Diyerek, boğanın kalbini İştara fırlattı. İştar da Gılgamışa ağzına gelen en fena sözleri söylüyordu. Enkidu :

— Ah seni de bir elimize geçirsek, boğa gibi merhametsizcesine o, taş kalbini söker, Güneş mâbuduna armağan ederdik!.

Dedi. Bunun üzerine İştar, kızlarını yanına alarak, boğanın başına geldi; yas tuttular. Gılgamış Uruk sokaklarından geçerken, halk toplanmıştı. Onlara sordu:

— İnsanlar içinde kahraman ve şerefli kimdir?

Halk :

— İnsanlara iyilik eden ve yurdu için ölendir!..

Diye bağırdılar..

***

Günler geçtikten sonra, Gılgamış sadık dostu Enkiduyu kaybetti. Enkidunun ölümü için altı gün, yedi gece matem tuttular.

Artık Gılgamış, Enkidunun ölümünden sonra, hiç bir şeyden zevk almıyordu. Bu yalnızlık ona İştarı düşünmeğe sevketti. Bu dünya güzeli mâbude ile meşgul olmağa başladı. Gılgamışın kalbine aşk ateşi düştü. Fakat ona aşkını itiraf etse, derhal ölecekti. Bunun için yegâne çare, ebediyet sırrını aramaktı. Hiç ölmeden, dünyada sonsuz olarak İştarla beraber yaşamak istedi. Nihayet Ubbartudu'nun oğlu (*) Utanapişdim'in yer yüzünde yalnız ebediyet sırrına kavuşmuş olduğunu düşündü. Utanapişdimi bulmak, bu ihtiyar filozoftan ebedî hayata mazhar olmanın sırlarını öğrenmek istedi.

Gılgamış Utanapişdimi bulmak üzere yola çıktı. Ay mâbudesinin yardımile yoluna devam etti. Rasgeldiği ormanlarda arslanlarla çarpıştı. Maşu dağının eteğine geldi. Bu diyar güneşin battığı yerdi, burada akrep insanlar yaşıyordu. Bu korkunç akrep insanlar, Gılgamış Tanrılar etinden yapılmış likanlı olduğu için ona bir şey y Ona yol gösterdiler. On iki saat karanlık içinden geçerek, ışıklı bir geldi. Burada güzel ve çok tatlı n dolu bir bahçe gördü. Burada Tanrıl bulunuyordu. Bu ağacın tam karşı bude Sidurinin sarayı bulunuyordu. bude misafirseverliği ile tanınmıştı. mış bu mâbudenin bulunduğu yere rüdü. Siduri bir göl kenarında altın üzerinde yüzünde bir peçe, oturuyor gamış bu mâbudeye misafir oldu. derdini mâbudeye göz yaşlarile döl şu sözleri söyledi :

— Ebedi hayat!.. Doğum ile öl sıdır. Bu iki nokta arasında insanı bahtiyar eder: Ümit, iman, irade!.. suz hayat bu üç sırrın içindedir. Bu sanın dışında değil, içindedir. Hayal mindedir.

Fakat bu güzel felsefi sözler, onu dan döndürmedi. Siduriye yalvardı. O

— Utanapişdimi bulmak için ö yunu geçmek lâzımdır!.

— Siduri, bana yol göster!.

— Utanapişdimin sandalcısı Ur benden selâm söyle! O, seni ölüm s kolayca aşırır..

Dedi. Gılgamış tekrar yola çık suyuna geldi. Kayıkçıya, Sidurinin söyledi. O da onu kayığa bindirdi. ay on beş gün ölüm suyu üzerinde ettiler.

Karşıda bir dağın yamacında b mağaranın önünde ak sakallı, ve s birine karışmış iri başlı tatlı bir iht filozof ağır başlığile oturuyordu. da karısı vardı. Gılgamış kayıktan at Utanapişdimin önüne geldi ve selâm

İhtiyar filozof:

— Fâni âlemin çocuğu, ebediyet da ne ararsın?.

— Ruhumda ilâcı bulunmaz açıldı!

— Âşık mısın?!.

— Evet!..

— Kime?.

— Güzellik mâbudesi İştara!

Utanapişdim gülümsedi..

— Sana yazık olmuş.. Benden n sun?.

— Sizden ebediyet sırrını geldim.. İştara aşkımı itiraf ede ceğim.. Sonsuz yaşamak çarelerini

— Kâinatta hiç bir şey ebedi değildir. İnsanlar ölüm gününü de bilemezler, ondan kaçınamazlar.. Ölüm insanlara mukaddir.

Gılgamış :

— Utanapişdim, sen nasıl ebedi yaşıyor-sun?

Deyince, Utanapişdim Gılgamışa (Tufan efsanesi) ni anlattı. (**) Gılgamış hayretler içinde Tufan efsanesini dinledi. Tekrar yalvarmağa başladı. Bunun üzerine Utanapişdim :

— Ebediyet sırrını bulmak için buna razı olmalı: yedi gün yedi gece uyumaman lâzımdır.

Dedi, Gılgamış :

— Ben uykusuzluğa dayanırım!..

Dedi. Fakat bu yorgun delikanlı, derhal başını yere koydu, tam yedi gün uyudu. Utanapişdimin karısı da ona yedi ekmek pişirdi. Uyuduğu günleri de duvara çizdi. Yedinci gün sonra Gılgamış uyandı; Utanapişdim:

— Görüyorsun, ne senin ve ne de benim iradem uykuya bile mâni olamıyor, nerede kalmış ölüme!..

Fakat Gılgamış durmadan yalvarıyordu. Bu ısrar üzerine, bu âşıka acıyan Utanapişdim :

— Gılgamış, sana ebediyet sırrını öğreteceğim.. Ölüm suyunun bekçisi Urşanayiyi bul, o seni, ölüm suyuna daldıracak, suyun dibine indiğin zaman mermer bir saray ve onun önünde de zümrüt gibi bir yeşil ot göreceksin, derhal onu koparır, yukarı çıkar, sonra memleketine gider, orada bulunan bir ırmakta yıkanır, temizlendikten sonra da bu otu yutarsın, bu zaman hep genç kalır, hem de sonsuz olarak yaşarsın..

Bu sırrı öğrenen Gılgamış, sevincinden deliye döndü, Utanapişdimin yüzünü ve ellerini öptü ve teşekkür ederek tekrar yola çıktı. Urşanayiyi buldu. Utanapişdimin selâmını söyledi, bir kayığa bindiler, tam ölüm suyunun ortasına girince, Gılgamış bu suya daldı. Suyun dibine doğru gitti, gitti.. Bu suyun dibinde berrak ve aydınlık bir âleme rasgeldi. Burası yer yüzünden çok güzeldi. Bir mermer saray gördü; ona doğru gitti ve sarayın önünde zümrüt gibi yeşil «Sonsuz hayat» otunu derhal kopardı ve ayağını yere vurarak, dünya yüzüne çıktı. Gılgamış heyecan içinde bu otu alarak, Urukun yolunu tuttu. Artık Gılgamış bu otu yutacak, bu zaman genç olarak kalıp, ebediyen yaşıyacak, ve mâbude İştara sevdiğini söylediği halde ölmiyecek, bu kızla mesut yaşıyacaktı.

Gılgamış Uruka yaklaştığı zaman, Fırat nehrinin kıyısına geldi. Heyecanla soyundu, bu hayat otunu da elbiselerinin üstüne bıraktı. Bu akar suda yıkandı ve ota elini uzatıp, alacağı bir sırada kumların arasından bir yılan çıkarak, birdenbire bu hayat otunu yutuverdi. Gılgamış bu manzara karşısında dona kaldı. Bin bir macera boşa çıkmıştı. O da her insan gibi ölecek, fâni olacaktı.

Bu zaman çok ağladı, sonra bütün insanları seven mâbut Eâ'ya yalvardı. Bu Tanrı ona mâbude İştarı gönderdi.

Bu anda güzellik mâbudesi İştar, gökte, güneşin ilk fecrini andıran tatlı yüzü, ruh okşıyan tebessümlerile Gılgamışa göründü. Gılgamış sevgilisi İştarı görünce :

— İştar!.. İştar!. Seni seviyorum!

Demekten kendini alamadı. Bu zaman İştar kanatlarını Gılgamışa doğru açtı. Tatlı tebessümlerle Gılgamışa yaklaştı. Gılgamış, dudaklarını İştara döndürdüğü dakika derhal öldü.. İştarın kolları arasında her insan gibi fâni oldu.

Mâbude İştar, Gılgamışı kolları arasına alarak mavi göğe doğru yükseldi. İkisi birdenbire bir bulut haline geldiler. Bu iki sevgilinin göz yaşları her bahar bir yağmur olarak, yer yüzüne yağmakta devam etti. Aşkın ebedi..

Fakat hayatın fâni olduğunu, bu destan insanlığa öğretti..

Enver Behnan ŞAPOLYO

(*) Utanapişdim, Tevrat, İncil, Kur'anı Kerim gibi Tanrı kitaplarına geçmiş olan (Hazreti Nuh) dur. Bu efsanede (Tufan) efsanesi de bir parça olarak yazılıdır. Nuh tufanı buradan bütün dünyaya yayılmıştır.

(**) Din kitaplarına, dünya edebiyatına geçmiş olan Tufan efsanesi, Gılgamış efsanesi içinde bir fasıldır.

Fetih

— Eski tarz —

Yazan: **Edip AYEL**

S. 70, 23 İ. Sun 1943, s. 7.

Kostantaniye fatihi hakan-ı bimenend
Bir köhne devri eyledi âhır zamane bend

Dehşet saçardı kâfire son Kayseri zaman
Mızrak ucunda kellesi ettikçe zehrhand

Yer verdi ünlü kubbede İsa Muhammede
Tehbirü hamt sesleri yer yer olup bülend

Zencir vurdu havf ile düşman Halicine
Zencire vurdu beldeyi sultan-ı şehlevend

Dağlarda yelken açtırarak elli kalyona
Gafil Bizansa eyledi bir dâhiyane fend

Mümkün müdür sitayişi İstanbulun Edib?
Yoktur cihanda benzerin ey şehri dilpesend.

Edip AYEL

DELHİDEN ÜSKÜDARA

Tefrika : 20

Yazan : BARKIN

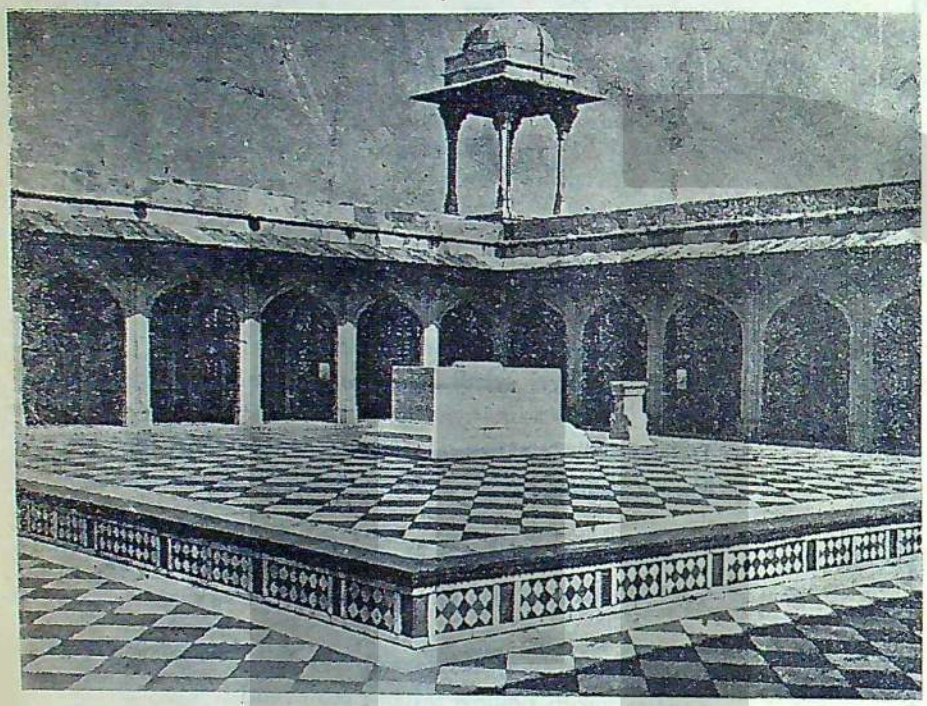

Ekberin türbesinin üst katında duran sanduka
(Bu sandukanın başucundaki kısa sütunun üzerinde dünyanın en büyük ve en parlak elması olan Kuhinur taşı gömülü bulunmakta idi.)

Delhiye avdet

Peşaverdeki sözleşme gereğince Emin Âli ile Delhideki Sesil otelinde sabahleyin buluşacaktık. Trende hep onları düşündüm. Arabayı şoförüm Mihr Ali sürecekti. Peşaverden Delhiye kadar gerçi yol ârızasız idi, ama ne de olsa 700 - 800 kilometrelik uzun bir yoldu. Yolculuk bu. her türlü kaza belâ gelebilirdi. Sabahleyin erkenden Delhi istasyonuna vardık. Hemen bir Tonga kiralayıp otele koştum. Üstat daha uykuda imiş, gürültü ile odasına girdim. Hazret bir yere gelince eşyalarını yağmaya uğramış gibi odanın dört bir tarafına saçıp atar ve ancak bu korkunç karga-şalık arasında kendine göre b'r nizam kurarak aradığını bulurdu. Tabii yine öyle yap-ı. Tek tek pabuçlar, sahifeleri dağılmış ki-plar ve perişan evrak arasından cambaz bi yürüyerek boş bir sandalyeye iliştim. ıktım üstadın alnında bir yara yeri var. a otelin bahçesinde biz'm arabayı gör-üm. ârızasız görünüyordu. Sordum: Yol-bir tren bariyerine bindirmişler ve üstat dan fırlayıp şoförün sırtı üstünden direksiyona kadar uçmuş ve alnını yaralamış. Arabanın da ön tarafı yamrı yumru olmuş, Delhide hemen tamir ettirmişler. Ne ise ucuz kurtulmuşlar. Sağ salim bulduğumdan dolayı sevind'm. Kısa bir görüşmeden sonra Agraya kadar inmeği ve oradan da Fetihpur - Sikriye gidip Ekber Hanın bu masal şehrini görmeği kararlaştırdık. Delhiden Ağraya kadar 180 kilometre ve oradan da Fetihpur - Sikri 40 kilometre kadar tutuyordu. Yolda biraz da meşhur Mattra şehr'nde kalacaktık.

Hemen hazırlandık. Gidip gelme 500 kilometreye yaklaşan bu uzun yolculuğa hazırlanmak için bir kahvaltı etmek üzere otelin holüne indik. Bu saatte geniş holde kimsecikler yoktu. Güneş palmiyeler ve çeşitli tropikal ağaçların sık yaprakları arasından süzülerek holü aydınlatıyordu. Hind'stanın bu bahar sabahının güzelliğini bugünkü kadar az duymuştum. Baygın çiçek kokuları getiren taze ve ratıp bir hava yüzümüzü okşuyordu. Kahvaltımızı ettik ve hemen ayrıldık.

Agra ve Fetihpur - Sikri

Delhi - Agra yolu çok bozuk imiş. hiden biraz açıldıktan sonra bunu esefle ladık. Agraya vaktinde varamıyacağımız laşılıyor. Yolda konuşarak gid'yoruz. Fa 11 gündenberi gece gündüz devam eden seyahat beni epeyce yormuş. Kâbilden ç ğım gibi değilim. Yolun bozukluğu da n yi kaçırıyor.

İki saatlik bir yolculuktan sonra Mat ya geldik. Cumna nehrinin kenarında bu şeh'r Benares ve Allah Âbât gibi Hi larca mukaddes sayılan bir şehirdir. D rivayet ve masallara göre gûya Kureyşi lah insan suretinde burada dünyaya geln Nehir kıyısına yapılmış ve merdiven ve lerden ibaret olan uzun bir rıhtımdan Hin hacılar Cumnaya girerler ve dini gusuller yaparlar. Şehrin nüfusu 65.000 kadar olup kısmı müslümandır. Bu gibi mukaddes

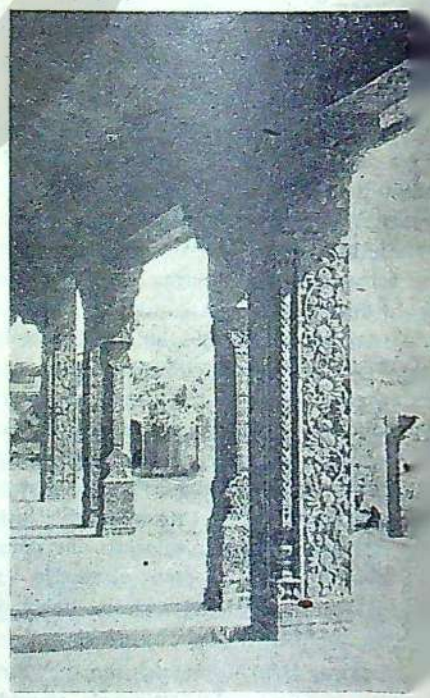

(Türk sultanı) dairesi önündeki süslü sütunlar
Kırmızı taştan olan bu sütunların üzeideki oymaların süslenmesinde önce alt yıldız da kullanılmakta imiş. Bugün bu bakayası bazı yerlerde görünmektedir 1570—1580 yılları arasında yapılm

Bu tahboşu Ekber Han bir Hint fakiri için yaptırmış.
(1570 — 1580 aralarında yapılmıştır.)

lerin dini kitaplarında gösterilmiş muayyen bir ziyaret mevsimi vardır. Şimdi Mattranın mevsimi değilmiş onun için burasını tenha bulacağız. Mattra Hindistan tarihi bakımından da büyük ehemmiyeti olan bir şehirdir. Milâttan evvel 250 yılında ve büyük Hint birliğini temin eden Moryalar imparatorluğu zamanında Mattra mühim bir şehir ve sayılı bir sanat merkezi idi. Moryaların namlı imparatoru Asukadan sonra Hindistan şimal yarısı ve bütün orta Asyayı hudutları içine alan Kuşan imparatorluğunun da burası bir müddet merkezi olmuş ve sonradan bu merkez Peşavere nakledilmiş ise de Mattra yine imparatorluğun belli başlı ve mümtaz bir şehri sıfatile asırlarca önemini muhafaza etmiştir. Kuşanlar 3 üncü asır sonlarında Hindistanın içlerinden çekilip te hudutları Şimali Hindistan, Suat ve cenubu garbi Efganistana kadar daraldığı zaman bunları yerli Hint hükûmeti olan Guptalar istihlâf etmişti. Guptaların müstakil hükûmet olarak zuhuru dördüncü milât asrı başlarında ise de bu hükûmetin sonraları büyüyüp Hindistanın büyük bir kısmını ele geçirmesi 4 üncü asır sonlarına kadar sürmüştür. Guptalar zamanında öz Hint ruhundan doğan hakiki ve milli Hint sanatı inkişaf etmiş ve Matra bu sanatın bir merkezi olmuştur. O zaman bu şehre Mathura deniliyordu. Milâdın 399 uncu yılından Çinden Hindistana gelen meşhur seyyah Fa - Hien 405 yılında Matrayı ziyaret etmişti. Fa - Hien seyahatnamesinde burada 20 Budai manastır ve 3000 Budai keşiş olduğunu ve şehirde pek çok mâbetler bulunduğunu kaydediyor.

Matrada küçük olmasına rağmen pek mühim eserleri ihtiva eden bir de müze vardır. Bu müze bizim ziyaretimizden 3 sene evvel açılmıştı. Hindistanın en eski zamanlarına ait kıymetli sanat eserleri buranın malıdır. Moryalar, Prémauria denilen Moryalardan evvelki zamana ait eserler, Kuşanlar zamanından kalma heykeller ve bilhassa Kuşan imparatoru Vima ile bunu istihlâf eden meşhur Kanışkanın heykelleri burada idi. Beni en çok Kanışkanın heykeli alâkadar ediyordu.

Direksiyonda bunları düşünerek Matraya doğru yol alıyorduk. Nihayet şehir görüldü Doğruca Gat denilen yıkanma rıhtımlarına gittik. Buraya büyük ve süslü bir kapıdan girilliyor. Kapı heyeti umumiyesile Türk - İslâm üslûbunda yapılmış ve tahminime göre 17 veya 18 inci asır mahsulü olsa gerek. Çünkü Türklerin Hindistanda yarattıkları nefis sanat üslûbunun tesiri o kadar kuvvetli olmuştur ki 16 ncı asırdan sonra Hindistanda yapılan ekser eserler bu üslûbun çerçevesi içinden çıkamamıştır. Hattâ İngilizler bile Kalkûta, Madras, Bombay, Delhi ve Agrada yaptıkları bütün büyük eserlerde memleketin karakterine bütün mânasile uyan ve Hindistana cidden yakışan bu zarif üslûptan gayri bir tarz ibda' etmeğe muvaffak olamamışlar ve ufak tefek tadillerle hep Sarasenik dedikleri Türk - İslâm yapılarını taklit etmişlerdir.

Rıhtımda tek tük bir kaç hacıdan başka kimsecikler yoktu. Biraz buraları gezdik ve sonra hemen müzeye gittik.

— Arkası var —

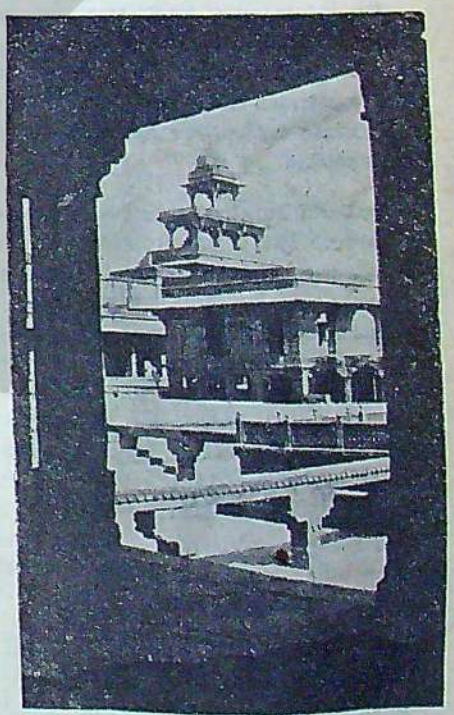

(Has mahal) efsanevi yapılarından Penç mahal.
(1580 — 1590 aralarında yapılmıştır.)

Cinaralti 23 ik. kun 1963, sayı: 70 s. 10

Dünya tarihinde Türkler

II

Yazan: Hüseyin Namık ORKUN

Rasonyinin bu güzel eserinin giriş kısmını evvelki makalemde okurlarıma izah etmiştim. Bu yazımda da asıl eseri tanıtacağım.

Eser Hunlarla başlıyor. Ve bu bahse girmeden evvel Rasonyi şu satırları yazmaktadır: «Eski çağın bir çok menşei şüpheli kavimleri hakkında ileri sürülen bir fikre göre bunların, Türklüğün ataları ile münasebetleri vardır. Fakat bu faraziyeleri dikkat dışında bıraksak dahi Türk tarihi yine büyük ve şerefli kalır. Türklüğün buna ihtiyacı yoktur; hattâ münevver ve ırkının mazisini iyi tanıyan bir Türk, yeni türemiş ve milli şuuru ancak son zamanlarda uyanmış milletlerin yaptığı gibi kendine ecdat uydurmayı şerefile telif edemez.»

Biz de bu sözleri söylemiş ve yazmıştık. Türk tarihi cihan tarihinde hiç bir milletin tarihine benzemez. Şerefle, şanla dolu bir mazisi olan Türk, bütün tarih boyunca şerefini muhafaza ederek yaşamıştır. Böyle bir efendi milletin biz evlâtlarının tarihi kısır, mazisi fakir milletler gibi kendisine mazi uydurmaya ihtiyacı yoktur. Filânca milleti Türk yapmakla biz hiç bir şey kazanmayız. Çünkü filâncanın Türk olması ile ben iftihar etmem; o iftihar etsin..

Rasonyi on sahife içinde Doğu ve Batı Hunlarının tarihini hülâsa ediyor. Bundan sonra Hunların halefleri bahsi geliyor. Burada To-palardan bahsederken bunlara Türklerin Tabgaç dediğini her halde tebarüz ettirmek gerekti.

Avarların Türk tarihinde çok büyük rolleri vardır. İşte bu cihetı göstermek için Rasonyinin eserinden şu satırları alıyorum: «Bizans İmparatoru Konstantinos Porphyrogennetos De Administrando İmperiosunda Hırvatları şimaldeki asli vatanlarından Adriyatik denizi sahiline sevkedenlerin adlarını sıralar. Bu komutanların adları da Türk dili ile izah edilebilir: Külük, Koşunçu, Mugel, Alpel, Tugay, Buga» Tarih sahnelerine henüz yeni çıkmış olan Slavlar üzerinde de Avarların büyük tesiri vardır. Onları hâkimiyetleri altına almışlar ve onlara efendilik ederek medenileştirmeğe çalışmışlardır.

Rasonyi Onogur Türklerinden de kısaca bahsettikten sonra Göktürklere geçiyor. Rasonyinin bu satırlarını okurken Ligetinin İçasya adlı eserini hatırladım. Ligeti milli tarihimiz bakımından çok güzel bir eser olan bu kitabında bu cihetleri o kadar mükemmel hâsa ediyor ki bu eseri mutlaka dilimize çevirmek lâzım olduğunu ve bunu Rasonyinin genç ve çalışkan talebelerinden beklediğimizi ehemmiyetle kaydetmeden geçemiyorum.

Rasonyi Uygur tarihini de hülâsa ettikten sonra Kazarlardan bahse başlıyor. Hazerlerin tarihi hakkında her ne kadar pek etraflı malûmata sahip değilsek de Rasonyi bu cihetı biraz ihmal ederek daha fazla Macarca tetkiklerden bir hülâsa çıkarmış ve sonra Macarlar bahsine geçmiştir.

Bu bahisde Rasonyi şu satırları yazmaktadır: «Macarların babası Türklük, anası Finugorluktur.» Rasonyiye samimiyetle söyliyelim ki biz babalığı kabul etmiyoruz. Bu cihetı bir az aşağıda izah edeceğiz. Müellif Kürt kabile adının «Yenisey Göktürk kitabelerinde» geçtiğini kaydediyor. Bu kelime Yenisey kitabelerinden Elegeş kitabesinde geçmektedir. Ve bu kitabenin de Göktürk kitabesi olduğu tahmin dahi edilemez. Rasonyinin bu bahisde samimi ve dostane yazılmış satırlarını biz zevkle ve memnuniyetle okuduk. Yalnız şu cihetı kaydetmek isteriz: Macar kabile adları — biri müstesna — hep Türkçedir. O devirdeki şahıs adlarının büyük bir kısmı Türkçedir. Macarların ahlâkı, âdatı, ananesi velhasıl dilinden başka her tarafı Türktür. Ve hattâ gerek Şark İslâm kaynakları ve gerek Bizans kaynağı Macarların Türk olduğunu yazar. Bütün bunlara rağmen Macarlar Türk değil Fin-ugordurlar. Çünkü dilleri bu asıldandır. Haydi Şark İslâm kaynakları Macarları yanlış tanıdılar. Macarlarla münasebatta bulunan Bizanslılar da mı onlara yanlış olarak Türk adını verdiler? Macarlar kendileri hakkında yapmış oldukları bazı araştırmaların kökünü Yenisey havalisine kadar götürürler. Daha sonra Rasonyi de «Onogurlar VI asır ortasından sonra Macarlar ve Uturgurlarla eraber Göktürk hâkimiyetine girdiler.» demektedir Tabiî bu Göktürkler Batı Göktürkleri idi. Macarların Onogurlarla alâkası da muhakkaktır. Onogur adını Macar âlimleri on kabile diyo izah ederler. O halde Batı Göktürklerinin istinat ettikleri Onoklar bu Onogurların aynı olamaz mı?.. Olamaz.. Çünkü bu takdirde Macarların tarihini daha şarka götürmek icabeder. Halbuki Macarlar — maatteessüf birazıcık da siyaset icabı — Avrupadan Asyaya geçmek istemezler ve Fin-ugorlardan da ayrılmazlar. Dilin bir kavmin menşeini tâyin hususunda bu kadar kesin olduğu yer yoktur. Halbuki dillerini değiştirmiş birçok kavim meydandadır. Burada mecmuanın sahifeleri pek müsait olmadığından pek edemedik. Velhasıl biz Macarların ta Batı Göktürklerin tarihine bağlamal Ve yarının ilmi araştırmaları bize hak cektir. Biz aynı zamanda kont Zichy van'ın son çıkardığı eseri de doğru buln yız. Rasonyinin de bu eserden bahset ve faydalanmasını isterdik.

Bu bahisten sonra Peçenekler, U Kumanlardan bahsedilmektedir. U bahsederken bildiğimiz gibi bu ismin sözünün kısaltılmışı olduğunu, Bizan Macar kaynaklarında bu şekilde yaz tabii doğru olarak kaydediyor.

Kumanların tarihi Macarların, Ru ve Romenlerin tarihi bakımından pek miyetlidir. Bu cihetı göstermek için R nin eserinden şu satırları alıyorum: «İlk men hanedanının müessisi olan hüküm ismi Basaraba'dır. Bu tarihten bir asır Kumania olan bu yerde birdenbire B yanın teşekkül etmiş olduğunu nasıl biliriz?.. Romenlerin vesika yazması Avrupa devletlerinden daha çok geç, oradaki Kıpçak unsurlarının büyük m Romenleştiği ve ortodoks isimler almış ğu devirde, XIV asrın en son yıllarında lamıştır. Bununla beraber XV ve XVI vesikalarında zikredilmiş olan Romen zade isimleri arasında şunları görüyo Akkuş, Bars, Bilik, Temirtaş, Toğrul..»

Bu eserin müslüman Türkler bahsi zim için pek ehemmiyeti haiz değildir. ellif bir hülâsa çıkarmış ve bu hülâsal Şark kaynaklarından bizce malûm olan him eserlerden değil Garpta yazılmış mi eserlerden yapılmıştır. Eserin bu oldukça noksan ulup anahatları al çizilmekten ibaret kalmıştır. Bu kısımda rahim Kafesoğlu imzasile haşiyede T lük hareketinin güzel bir hülâsası yapı tır.

En son olarak Rasonyi Türklerin l kü dağılışları adile Türk dünyasından sediyor. Ve dünya yüzündeki Türkleri üç milyon olarak tahmin ediyor. Elimi istatistikler Türkleri az göstermek ga güttüklerinden haşiyede İbrahim K lunun kaydettiği gibi biz Türklerin daha çok saymaktayız.

Rasonyiye bu güzel eserinden dolayı şekkür eder ve kendisini candan tebrik riz.

Hüseyin Namık ORK

Çınaltı, s. 70
23. 2. kan. 1943

Allah cümlemize rahatlık versin!

Yazan : O. S. O.

Ara sıra (Bobstil) denen tarzda şiirler ımak sizi eğlendirir mi? Gelin, öyleyse ıcu (Yürüyüş) mecmuasının son sayısındaki şiirleri okuyalım!

— Fakat bunların ne vezni, ne kafiyesi, ne ahengi, ne de anlaşılır mânası var! demeyin. Acele etmiyelim; elbette bir şeyleri olacak ki bunları, üste para verip mecmualar çıkartarak basıyorlar. Bu tarzda şiirleri basan bu tarzda şiirleri göklere çıkaran mecmua sahiplerinin arasında Avrupada tahsil görmüş gençler, Üniversitede yer almış doçentler var. Öyleyse, bu şiirler de büsbütün boş olamaz. Size deli saçması gibi görünen, fikrinize çelme takan, zevkinizi alt üst eden bu şiirlerin elbette bir maksadı olacaktır. Deli olsalar, Üniversiteye girmezler, timarhaneye girerlerdi, mecmua çıkarmazlar, dillerini çıkarırlardı. Bunların, gizli ve tehlikeli bir maksadın propagandası olmadığı ne malûm! Zamanımızda propagandacılık ince bir sanat halini aldı. Artık eskisi gibi enayice duvarlara beyannameler yapıştırıp yakalanmıyorlar. Şiirler, hikâyeler, makaleler, tenkidler yazıp aramızda ellerini kollarını sallıya sallıya geziyorlar.

İtirazdan vazgeçin de okuyalım! Belki bir şeyler anlarız. Yalnız şunu unutmıyalım: Bu şiirlerde mecazlı tâbirler de vardır. Nasıl, ki divan şiirinde, mutasavvıflar maksatlarını neşretmek için bir takım tasavvuf tâbirleri kullanırlardı. Bunlar da ayni yoldan yürüyorlar. Meselâ: «Dostlar veya arkadaşlar (yoldaşlar) demektir. (Şarkı söylemek) kendilerinin ihtilâl şarkısını, enternasyonal marşını söylemektir. (Kırmızı veya kızıl) partilerinin rengidir. (Kavga, döğüş veya safa girmek), sınıf ve ihtilâl mücadelesidir. (Güneş, güneşe kavuşmak) maksatlarına ulaşmaktır. Daha, dumanı üstünde buna benzer, bir kaç kelime ve tâbir. Bu kadarcığını bilmeden bu şiirler okunamaz.

Devam edelim: Kapakta bir şiir. İsmi (Bir insan).

Seni bir gün
Çekip aldılar topraktan.
Benzedin öksüz bir ağaca.

Hiç de zararlı bir şey değil. Bir adamcağızı zorla askere almışlar.

Önce öğrettiler sana uygun adımı,
Sonra büyük şehirlerini gösterdiler Avrupanın
En muazzam saraylar karşısında bile sen,
Evini unutmadın.

Adamcağızı amma da dolaştırmışlar. Tok gözlü, ailepervermiş de!

Varşovada kaputun kaldı
Dünkerkte arka çantan,
Düştü bütün fotoğrafların Sivastopolda.

Bir adam, bu kadar ayrı cepheleri dolaşamaz. Bu anlaşılan bir (yoldaş) senbolü olacak. Bakalım öyle mi?

Bir şafak vakti Pariste bıraktın zavallı yüreğini
Kurşuna dizilenlerin karşısında.

Almanlar, Pariste komünistleri kurşuna dizmişlerdi, ya! O!

Lânet okusunlar sana bırak,
İyi bir asker olmadın diye
Ölmesini bildin ya, sen arkadaş kurşunile
İki çürük patatesi
Ekmek torbanda unutarak!

Anlaşılıyor ki, bu şiir, kapitalist rejimde askere alındığı için döğüşmiyen ve bu yolda canını veren menfi bir kahraman yoldaşın destanıdır. Şairi A. Kadir'i tebrik ederiz. doğrusu, Türk gençlerine güzel dersler veriyorsunuz.

Bizimkiler de böyle yapsınlar öyle mi? Bir başkasına geçiyorum; başlığı şu :

Dünya, dostlarım,
Düşmanlarım, sen ve toprak.

Bu şiir çok uzun ve çok sıkıcı olduğu için, zihnimizi karıştırsın diye yazılmış palavra kısımlarını bırakıyorum. Şöyle başlıyor :

Fevkalâde memnunum dünyaya geldiğime.
Toprağını, aydınlığını, kavgasını ve ekmeğini seviyorum.

(Kavga) kelimesini yanlış anlamayın. Ötekile berikile çekişmek değil, malûm olan sınıf ve ihtilâl mücadelesidir.

Ben ve bizim mahalle bakkalı
İkimiz de meçhulüz Amerikada.

Şair, bu türlü tuhaflıklar yapmasa mesele pek sırıtacak. Okuyucuya asıl maksadı sunmadan evvel, biraz çerez lâzım!

Buna rağmen
Çinden İspanyaya, Ümitburnundan Alaskaya kadar
Her mili bahride, her kilometrede dostlarım ve düşmanlarım var.

Anlaşılıyor değil mi? Dostlar, yoldaşlardır, düşmanlar da bizim gibi milliyetçiler ve diğerleri.

Dostlarımla bir kere bile selâmlaşmadık
Ayni ekmek, ayni hürriyet, ayni hasret için ölebiliriz.

Aralarında nasıl sıkı fıkı bir birlik olduğunu bu şiirler de göstermiyor mu?

Ve düşmanlarına kanlarına susamışım
Kanıma susamışlar.

Birincisi doğru, şair kendi ağzile itiraf ediyor. İkincisi doğru değil, kanınıza susamak şöyle dursun, başımıza ne çorap örmek istediğinizin farkında bile değiliz.

Benim kuvvetim
Bu büyük dünyada yalnız olmamaklığımdandır.

Çok doğru. Hattâ o kadar doğru ki beni istemiye istemiye güldürüyor. Hani, Nasrettin Hoca misafir kalmak için bir eve gitmiş. Kavuğunu, cübbesini, pabuçlarını sokağa atmışlar. Kalender Hoca, (Fakat bundan istiskal çıkar.) demiş. Biz: (Fakat bundan propaganda çıkar.) demiyecek kadar kalenderiz.

Ben, kurtarıp kellemi nida ve sual işaretlerinden

Yani (zabıta tahkikatından yakamı kurtarıp)

Açık ve endişesiz
Girdim safa!

Yapılacak iş, bu şiiri yazan İbrahim Sabriyi alkışlamak, hattâ ayni mecmuanın geçen sayısındaki bir şiirde olduğu gibi (yumruklarımızı havaya kaldırıp) bir komünist selâmı vermek, ondan sonra da Türkçülük, vatanseverlik namına yataklarımıza girip rahat rahat, bol bol, horul horul uyumaktır. Allah cümlemize rahatlık versin!

O. S. O.

Fikirler:

MÜCAHEDE

Mücahede, insanlar arasında iyiliği neşre, fenalığı men'e çalışmaktır.

Hazreti Peygamber buyuruyor ki :

«Bir eğrilik gördüğünüz zaman onu elinizle doğrultunuz. Elinizle doğrultamazsanız dilinizle doğrultunuz. Dilinizle de doğrultamazsanız kalbinizle doğrultunuz.»

İşte, bu hadisi şerif, bize menfi mücadelenin üç derecesini gösteriyor: İnsan menfi vazifesi yalnız fenalık yapmamak değil, gördüğü her türlü fenalığı men'e de çalışmaktır. Gördüğümüz fenalıkları elimiz menedemezsek dilimizle, kalemimizle men çalışmalıyız. Bunu da yapamadığımız takdirde, hiç olmazsa, bu gibi hareketlere kalbe razı olmamalıyız. Fenalıklara karşı, vele vicdanımızın gizli hitabet kürsüsünden mütemadiyen protesto etmek yine bir iştir. Bu fenalık, görüldüğü müddetçe hayatı sürüsizdir. Elverir ki fenalıkları iyi görmiyelim. İnsanlar, bu derekeye düştükten sonra artıiçtimai salâh ümit etmesinler!

Ziya GÖKALP

MİLLİ KÜTÜPHANE

Hikâye

Çoban Suyu

Yazan : Şemsettin KUTLU

Ecdadı daima rahmetle anmak lâzım ama, doğrusu Kesecik halkı, evlerini kimler hangi akla uyarak bu tepeye kurandedelerine birazcık atıp tutsalar yeridir. Köy, tek bir ağaçtan bile mahrum, küçük bir dereye bile hasret, bu kayalık yamaçta yıllardanberi; kışın ortalığı telgraf direkleri boyunca kaplıyan kardan donarak, yazın bir damla gölgeye, yeşilliğe muhtaç kızgın güneş altında yanarak durup durur. Yukarısı çıplak bir tepeye, aşağısı kayalık bir çukura bakan mail bir toprak üstünde gelişi güzel dağılıp gider.

Mamafih Tanrı bir yönden esirgediğini kullarına diğer yönden mutlaka bağışlıyor. Fakat Kesecik'in de bütün mahrumiyetlerine mukabil bir hususiyeti vardır; köyün gerçi akar bir dereciği, tek bir ağacı, bir fundası bile yoktur, fakat buna karşılık yamacın yukarısına doğru, son evlerin de bittiği yerde, çok küçük, çok ince akmasına ve suyu köye pek kıtı kıtına yetmesine rağmen buz gibi soğuk, lezzetine doyulmaz derecede tatlı ve hafif haspa bir kaynağı vardır.

Bu küçücük göz köyün sanki can damarı, biricik tesellisi gibidir. O, bu yanık yürekli halkın en yakın sevgilisi, en büyük velinimeti sayılır, bütün köy yaşamak için kendilerine lâzım olan suyu buradan tedarik ederler; herkes onun üstüne bir evlât gibi titrer. Bu yosma sevgili yüzünden bazı bazı gürültü çıktığı, başında sıra beklemek, sen çok aldın, ben az doldurdum gibi çekişmeler yüzünden ara sıra büyük kavgalar da koptuğu olur ama, o bunlara hiç aldırış etmez, incecik akışı, billûr gibi mırıltısile kovalara, tahta köleklere dolar, döküle saçıla gider...

Kesecik köylüleri bütün mihnetine rağmen artık bu kadar cilvesine de candan gönülden razı idiler, fakat felek bir gün onlara bu kadarcık şeyi bile çok gördü...

Son zamanlarda köy, tabiatin yeni bir kıskırtıklarile başbaşa geldi; münasebetsiz bir zelzele ikide birde Kesecik'in bulunduğu sırtı şöyle hafiften hafiften yoklamağa başladı. Bereket versin sarsıntı o kadar şiddetli olmadığı için çok defasında bunun farkına bile varılmadı; zelzele şiddetli olsa, irili ufaklı kara taşların üstüste yığılması ve aralarına biraz çamur ve tezek sıvanmasile vücude gelen evlerin hepsi zaten bir anda «Tık ile yeksan» olurdu.

***

İşte bu sıralarda kadınlar ve çocuklar sabah erkenden sularını doldurmak üzere kaynağa tırmandıkları zaman şaşkınlıktan az daha düşüp bayılayazdılar; yıllardanberi durmadan dinlenmeden ayni vefakâr mırıltı ile yerden kaynayıp duran gözlerinin yerinde yeller esiyordu, acaba yanlış yere mi geldik gibilerden telâşla orayı burayı aradılar, ileri geri koştular, fakat ne çare ki ortalıkta değil kaynağı, onun yerinde bir damla su bile bulamadılar. Sanki sihirli bir el oradan geçmiş ve bir dokunuşta her şeyi silip süpürmüştü.

Kara haber köye bir yıldırım gibi yayıldı. Evvelâ kimse inanmadı. Lâkin biraz sonra irili ufaklı herkes daha dün geceye kadar suyun aktığı yere koşuştular, bir müddet karmakarışık bir gürültü ortalığı boğdu. Sonra derin bir sükût oldu; arkasından teessür ve yeisten doğan ağlamağa benzer sesler duyuldu.

Şimdi Kesecikte ne kadar insan varsa hepsi, bir ölünün başında matemle toplanan kimseler gibi, birdenbire kayıplara karışıveren sularının yerinde birikmişlerdi. Kederlerinde de çok haklı idiler, çünkü bu kaynağın kıymeti yalnız tatlılığında ve soğukluğunda değildi, köyde bundan başka bir damla su bile temin edecek ne bir kuyu, ne de bir memba vardı. En yakın su üç beş saatlik mesafede bulunuyordu. İçilemiyecek kadar da çoraktı.

Köylüler her müşküllerinde olduğu gibi hemen öğretmenle imama başvurarak bu işin hikmetini sordular. İmama kalsa bu, cenabı hakkın kullarına gösterdiği mucize çeşidinden bir ceza idi ve mutlak göze görünmez kuvvetlerin, şeytan veya meleklerin müdahalesile meydana gelmişti. Yoksa durup dururken gürül gürül akan bir su böyle bir anda gözden nihan olur muydu?

Oysa ki köy öğretmeni ayni fikirde değildi. Öğretmen de yaşlı başlı, dindar bir adam olmakla beraber hâdiseyi tam başka türlü izah etti; köylülere kendilerinin anlamıyacakları bir tarzda bir yer sarsıntısının suyun mecrasını böyle değiştirebileceğini, kayan toprak ve taşların gözün eski yerini örteceğini söyledi. Fakat aksi tesadüf kaynağın eski yeri o kadar belirsiz olmuştu ki öğretmenin ısrarı üzerine bir kaç köylü orasını kazıp da biraz rutubetten başka hiç bir şeye rastlamayınca adamcağızı iddiasında büsbütün haksız gördüler. İleri geri yeisli bir galeyan ve münakaşa akşama kadar devam etti.

Artık kimsenin ağzını bıçak açmıyordu.

***

O günden sonra Kesecikte tahammül edilmez derecede sıkıntili bir hayat başladı. Berbat olduğu nispette taşınması da aşağı yukarı yarım güne mal olan uzaktaki tuzlu suyun getirilmesi imkânsız denecek kadar zor oluyordu. Fazla olarak halkın çoğu, bu yeni suyu damla damla, sanki kıyamıyarak kullandıkları halde iki gün içinde ortalıkta hastalıklar baş gösterdi.

Hastalığa yakalanan çoluk çocuk, genç ihtiyar arasında Ramazan Veli de vardı. Ramazan Veli, köyde hemen kırk elli yıldanberi çobanlık ederek hayatını kazanan yetmişini aşkın bir ihtiyardı. Bu ihtiyar çoban o kadar halûk, temiz, iyi kalbli ve dindar bir adamdı ki, asıl ismi sadece Ramazan olduğu halde köylüler sonuna bir de Veli ünvanını eklemişlerdi, bu da sebepsiz değildi, herkes onun geceleri evliyalar, enbiyalarla düşüp kalktığını, kendisinin nerede ise ermek üzere olduğunu söylüyordu. Ramazan Velinin kimseciği yoktu. Çok eskiden evlenmiş, bir kaç çocuğu olmuş, fakat ardı ardına hepsini, arkalarından da karısını kaybettikten sonra bir daha evlenmemişti. Köyün aşağı tarafında, en ucunda, küçük bir kulübede tek başına yaşıyordu. Köylüler kendisine o kadar riayet ederler, onun hayır duasını almak için o kadar hürmet gösterirlerdi ki, herkes, bilhassa son senelerde artık çok ihtiyarladığı için çobanlığı bırakıp rahatına bakmasını, kendisini beslemenin boyunlarının borcu olduğunu söyledikleri ve bunu rica ile tekrarladıkları halde o katiyen razı olmaz, fazla ısrar ederlerse :

— Bırakın be evlâtlar; şuncağızda benim en büyük keyfim, rahatım bu.. Almayın elimden şunu...

Diye âdeta yalvarır, bunun üzerine köylüler fazla üstüne varamazlardı.

O, bembeyaz sakalı, nurlu çehresi ve biraz bükülmüş olmakla beraber halâ dinç görünen erkek endamile her sabah çok erkenden kulübesinden çıkar, ağır ağır sesleneren öteyi beriyi dolaşır, hayvanlarını toplar, büyük bir sevgi ve alışkanlıkla onların önüne geçer, yollarda rasladığı büyüklü küçüklü herkese elini göğsüne bastırıp selâmlar dağıtaraktan, sürüsünü, bir parça ot yetiştirmekte bile pek hasis olan vâdilere doğru götürür, artık akşamın geç vakitlerine kadar bir daha görünmezdi.

İşin garibi, akşam sürüleri köye getirdiği zaman herkes davarların karnının çatlıyacakmış gibi şişkin olduğunu görerek hayrete düşerlerdi. Ramazan Veli acaba bu kadar hayvanı nereden nasıl doyururdu. Bu hâdise

de onun şahsiyeti etrafında yavaş yavaş belirmeğe başlıyan efsaneli menkıbelerden birini teşkil ediyordu.

Köyün suyu bir gecede yellere karıştıktan ve öğretmenle imamın sözleri birbirini tutmadığı için ehalinin zihni bütün bütün çıkmazlara saptıktan sonra, herkes bu işin sebebini bir de ondan sormak istedi. O daima yanında taşıdığı ve ufacık bir ağaç parçası olduğu halde kendisinden mucizeli sesler çıkardığı kavalını elinde evirip çevirdikten sonra bir çocuk gözlerine benziyen berrak bakışlı gözlerini yere dikti ve :

— Ne bilek, Allahın işi işte.. Buna sözüm yabana bizim gibi olanların şuncağız aklı nasıl erer!..

Diye cevap verdi.

Ve aradan üç dört gün geçtikten sonra yeni suyun tesirile kendisi de hastalandı. Fakat hastalığını herkesten sakladı, çünkü köylüler bundan haberdar olsalar artık zorla istirahate mecbur ederlerdi. Onun için kimseye görünmemek kastile sabahları sürüsünü alarak daha erkenden açılıyor, kuvvetinin her gün biraz daha eksildiğini hissederek de gittiği yerlerde nefes nefese yığılıyordu.

***

Kaynağın kurumasından on gün kadar sonra idi. Bir sabah Ramazan Veli her zamanki gibi çok erkenden kalktı. Dizlerinde yürüyecek derman yok gibi idi. Bir iki dakika kadar çıkıp çıkmamakta tereddüt gösterdi, fakat çıkmağa karar verdi. Azığını torbasına, kavalını koltuğunun altına yerleştirdi. Gözlerinin önünden tuhaf tuhaf gölgeler uçuşuyordu. Taraf taraf dolaşarak davarları topladı. Yine önlerine düşerek aşağıdaki kayalık vâdiye doğru inmeğe başladı.

İki saat sonra gün yükselmiş, etrafa yakıcı ışıklarını yağdırmağa başlamıştı. İhtiyar çoban, bu sefer her günkünden çok daha fazla yorulmuştu, bir tümseğin üstüne oturdu. Koyunlar, keçiler, yiyecek bir şey bulmak arzusile öbek öbek dağılmışlardı.. Dar ufuklara doğru uzun uzun baktı, tepeler sıra sıra uzanıyor, ilerilerde parıltılı bir şerit halinde gökle birleşiyorlardı. Arkasını dönüp bir de yukarısını süzdü, Kesecik hazin ve gösterişsiz manzarasile yükseklerde yamaca yapışmış bir nokta gibi duruyordu.

Aklına kavalı geldi, kuşağının arasından çıkarıp şöyle bir üfledi, lâkin o kadar yorgun ve bitkin idi ki çalamadı, usulca yanına bıraktı. Vücudunda müthiş bir kırıklık hissediyor, gözlerinin önünden perde perde bir şeyler geçiyormuş gibi oluyordu. Bir iki saat daha dalgın bir halde böyle kaldı. Sonra uykudan uyanmağa benzer bir hâlet içinde kendisine geldi. Kolunu oynatmağa dermanı yoktu. Elini güçlükle göğsüne sokarak kırçıl kıllarını sıvazladıktan sonra:

— Bize bir emri Hak vaki olacak galiba!..

Diye mırıldandı...

.... Tam bu sırada kulağına yerden kaynıyan su sesine benziyen bir ses geldi. Dinledi. Hiç ihtimal vermediği bu şeye inanmıyarak tekrar dinledi. Gözleri soldaki bir parlaklığa takılınca hayretle irkildi; orada kayaların dibinden serin şırıltılarla bir su fışkırıyor ve toprağın üzerinde çamurlu bir iz bırakarak ilerilere doğru uzanıyordu.

Ramazan Veli evvelâ rüya gördüğünü sandı. İnanamıyordu Bin müşkülâtla sürünür gibi bir iki adım atarak o tarafa gidip titriyen ellerini uzatınca derisine değen buz gibi bir suyun damarlarına kadar tatlı bir serinlik aşıladığını hissetti; dudaklarından:

— Maşallah... Nelere kadirsin yüce Rabbim!..

Diye bir kaç kelime döküldü. Kaynaktan buğulu bir âlem içinde bir iki avuç içti. Su, ak sakalının tellerinden berrak damlalar halinde sızıyordu. İhtiyar çoban bir çocuk gibi çılgın bir sevince tutulmuştu. Hiç yoktan birdenbire beliren bu mucizeli suyu köylülere müjdelemek arzusuna kapıldı, yokuşu koşarak tırmanmağa çalıştı. Fakat hızla attığı ilk adımdan sonra birden sarsıldı, eskimiş bir ağaç gibi yere yıkıldı, hareketsiz kaldı.

***

O akşam sürünün dönmediğini görerek merak eden köylüler ertesi günü ihtiyar çobanı aramak üzere aşağılara doğru indikleri zaman ayni anda çıldırtıcı bir sevinçle sızlatıcı bir kederin ortasında duraladılar; Ramazan Veli kayalıklara uzanmış cansız yatıyor, tam ayağı ucundan da temiz, buz gibi bir su şakrak şırıltılar, ve fettan bir kıvraklıkla şen şuh akıp duruyordu.

Köyü yeni bir matem baştan başa sardı. Herkes bu evliya gibi adamın halka acıdığı için, kendi hayatı pahasına bir keramet göstererek bu suyu yerden kaynattığına inanmıştı. Onu göz yaşları içinde ve sonsuz bir hürmetle toprağa bıraktılar. Kayalıkların arasından hiç bir şeyden haberi yokmuş gibi âvare ve neşeli akan kaynağın ismi de o günden itibaren «Çoban suyu» olarak kaldı.

Köy öğretmeni çoban suyunun, yukarıda kaybolan eski gözün buradan yeni bir yol bularak tekrar fışkırmasından başka bir şey olmadığını söyliyebilirdi. Fakat ihtiyar çobanın temiz hâtırası için o da buna lüzum görmedi, yeni kaynağın buz gibi tatlı ve aydınlık suyundan içerek Ramazan Velinin ruhuna bir fatiha okudu.

Şemsettin KUTLU

Şeref ve Haysiyet

— Dördüncü sahifeden devam —

Türkler :

1914-1918 Dünya Harbinde, **Çanakkale'de, Dardanos** tabyasını, dritnotlarının o müthiş toplarile bütün gün döğdükten sonra, kendi bahriye nezaretine, telsizle, **(Bugün, Dardanos istihkâmını susturduk)** diye haber gönderen düşman falosu başkumandanının bu haberinin yalanlanmasında, yine düşman bahriye nezaretine, telsizle, **(Başkumandanımız yalan söylüyor. Dardanos istihkâmı susmamıştır. Mücadeleye devama her zaman hazırdır)** diye haber gönderilmesinde ısrar eden ve en sonunda, şehit olan **Topçu yüzbaşısı Hasan** da, Türk şeref ve haysiyetinin timsalidir (4).

Hayatı yalnız böyle anlayan milletlerin yeryüzünde yaşamağa hakkı vardır.

Dr. Mustafa Hakkı Akansel

---

(4) Çanakkalede, karargâh ile Dardanos istihkâmı arasında irtibat zabiti, hâlâ yaşayan, fakat isminin yazılmasını istemiyen bir erkânı harp zabitinden kendim dinledim.

Tefrika No. 38

Yazan : **Yusuf Ziya ORTAÇ**

Trenin yırttığı havayı, avuç avuç alıp Şehnazın yüzüne serpmek istiyorum.

Masmavi bir göğe fışkırmış yeşillikler içinden geçiyoruz.

Rumelili yolcu, bir aşağı bir yukarı dolaşıyor. Gırtlağının inip çıkışından, hiddetle yutkunduğu belli...

Şehnazın omuzlarını, çarşafın pelerini içinden, sert parmaklarla, acıta acıta sıkıyorum. Yavaş yavaş kısılmış yumrukları gevşiyor. Islak kirpikler arasından cam gözlerle bana baktığını görüyorum...

Tertemiz çakıllar üzerine serilmiş gök mavi bir deniz kıyısından geçtik. Tren, lokomotifin esmer dumanlarına bürünerek bir tünele girdi. Bu kısa gecenin mahremiyeti içinde Şehnazı, sıcak dudaklarımla soğuk yanaklarından öptüm.

Tekrar ışığa kavuştuğumuz zaman, uzandığı kanapeden doğrulmuştu. Yavaş yavaş kalktık. Biz geçerken, bütün kek gözler önlerine baktılar.

***

Başım, vagon penceresine dayalı, sünüyorum. İçimde, bir gurbet acısı Yerinden, yurdundan, sevdiklerinden uzak düşenlerin acısı...

Yerim, yurdum, sevdiklerim!

Mekteple ev arasındaki çamurlu aldırımları hayalimin adımlarile başan başa geçiyorum: Güneşin, iki sıra iyük ağaçlar arasından ancak yarım at sızdığı vıcık vıcık çarşı kaldırımı.. Sonra, hat boyunun biraz ileride, ağustos sıcağında bile kurumıyan ma yatağı bataklık.. Sazların kehriçubuğundan tüten mavi sinekler.. a, merhamet dolu gözlerle bakan eleri süt dolu, altın menevişli inek Beni taşa tutan meçhul eller!

Sonra, muallim odasındaki o düşman sükût.. Sınıfta, Mehmet Emin'in: **Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur!** şiirini bir türlü ezberletemediğim, Sapancalı Çerkes beyinin oğlu!

İşte, yüreğimden anlaşılmaz bir sızıyla kopanlar: İşte yerim, yurdum, sevdiklerim...

Hayır, biz onların içine, biribirimize yeten saadetimizle, sıtmadan daha yabancı girmiştik. O yeşil dağlar, ilk defa bizim dudaklarımızdan kahkahayı duymuştu. Saadetimizin ayıbından utanmaksızın, açlığın, yoksulluğun, bir veraset halinde sürüp gittiği bu insanlar arasında, tam bir ay, gülmüştük: İneklerinin sütünü içerek, tavuklarının yumurtasını yiyerek ve kırlarının çiçeklerini yolarak...

Tren, bizi İstanbula doğru koştururken, nedamet, iki yakama yapışmış, geldiğim yola doğru beni tersine sürüklüyordu.

Şimdi onların, şahrem şahrem çatlamış yarı toprak ayaklarına kapanıp ağlamayı ne kadar istiyordum...

***

Adalar göründü.. Karşı pencerenin önündeki çifte gerdanlı, çifte enseli yolcu, cebinden çıkardığı konyak şişesinden son yudumu içiyor. Saçlarının yağlı karası, patlak gözlerinin kanlı yuvarlağı üstüne dökülmüş.. Hiç kimse ile konuşmıyan baba oğul, raftan paketlerini indirdiler.. Rumelili ihtiyar, tabakasındaki altın saçaklı tütünden bir tutam aldı, biten sigarasından yenisini yakacak..

Göz yaşlarımı güç tutarak Şehnazın valizlerine bakıyorum. Pencereden, yeşil pancorlu beyaz köşkler geçiyor, güneşe bürünmüş bahtiyar köşkler.. Sonra, gittikçe kararan mahalle damlarile Kadıköyün esmer yüzü...

Başımı çevirince Şehnazla göz göze geliyorum: Yüzünde, hüznün sapsarı çizgilerile ne acı gülümsüyor.

Soluk soluğa koşan tren, birden hızını kesti. Dışarıda hamal sesleri.. Elim, yarı cansız, meflûç bir sallanışla pencereden birini çağırıyor.. Bavulları yüklüyorum.. Baygın bir ikindi denizi, dalgasız, yekpare bir çalkantı ile üstüne konmuş martıları sallıyor.. Vapur, Kadıköyünden kalkmış.. Hiç bir şey konuşmadan, ayaklarımızın dibine yığılmış çantalara bakarak, akıbetimizi bekliyoruz.

***

Güverteden bakıyorum: Ayasofyanın tıknaz omuzlarından, Sultanahmet, narin minarelerile yükseliyor. Sarayburnu gazinosu, ağaçların cömert yeşilliği önünde, beyaz örtülü masalarile bomboş.. Arasıra açılan harem kapısından, beyaz bir kol parçası, kumral bir saç demeti, ışık dolu bir çift göz görünüyor.. Gazetesini okuyan, sigarasını içen, konuşan, düşünen, bütün yüzlere bakıyorum. Hiç birinde, benim içimdeki cehennemden bir çizgi, benim içimdeki mahşerden bir gölge yok..

Kızkulesi önünde, tenteler, Boğazın taze rüzgârile çırpınmıya başladı.. Boğaz rüzgârı!.. Kanlıca sırtlarına değip gelen bir rüzgâr!..

Vapur, nefti parıltılı, mor hareli kıyı sularına girdi. Yolcular birer birer kalkıyor.

Kadınlar kamarasından çıkan yolculara bakıyorum: Alt dudağa kadar inmiş kısa ve hafif peçelerin akşam karaltısı altında yanan bu gözler, eğer bir gün İzmit sokaklarından geçse, mutasarrıf bey, ihtilâli bastırmak için, mutlak İstanbuldan bir ordu isterdi!

— Arkası var —

Seçme, Güzel Şiirler

Dua

— Eşsiz üstadım M. Akifin aziz ruhuna —

Yükselir Allaha en temiz duygum,
Mavi gecelerin seher vaktinde.
Başlar huşu ile ilâhi uykum,
Mavi gecelerin seher vaktinde..

Hangi his vardır ki koca dünyada,
Bulunsun tadı bir ulvî duada.
Ne mutlu Allahı getirmek yâda,
Mavi gecelerin seher vaktinde..

Erzurumlu Âşık Fezâi

Yol açın !

Hazırol cenge ey Türk! bekle şeref gününü,
Dünya duymak istiyor, kahramanlık ününü..
Güneş diye tapsınlar, yükselt ay yıldızını...
Tanrısal bir başbuğdan, aldın savaş hızını.

Çekilsin kılıçların! kınında paslanmasın,
Bizimle olmıyanlar, bizimle yaslanmasın.
Dağlar parçalansın, pençeni atar atmaz,
Alevlenir toprağın, kanını katar katmaz.

Kanatlansın göklerde, kahramanlar süzülsün
«Ne mutlu Türküm bana» Türk olmıyan üzülsün.
İnönünde hız aldı, coşkun, köpüklü selin,
Kıramaz hiçbir kuvvet, kalkarsa çelik elin.

Dağlaşan ulusumun ordusu yürüyecek.
Gölge gibi tarihi peşinden sürüyecek,
Yol açın! tutuşacak, yeniden şanlı cenkler,
Kızıl bir alev gibi yükselecek çelenkler.

Recep Hayri BİLEMEDİK

Yunus vasfında

— Zerrin hülyalarıma —

Bir ses tanırım, canımı inkâra vesile.
Yanmakta gönül sırrına ermek hevesile.

İsterdim o ses gitgide esrarıma sinsin;
Ruhum o muhal ülkede ömrünce gezinsin.

Efkârıma derman için anlat bana pirim,
«Arzu» dediğin hâlete kaç canla esirim?

Ömrün ezeli menzile boş dönmede çarkı,
Anlat bana yanmakla yakılmaktaki farkı.

Benden, şu dehir, sırrını bin kayd ile saklar,
Bilmem ki, nasıl bir sisi örtünmüş uzaklar?

Bilmem nice bir âleme ait yaşıyorsun?
Ben kahra gömüldükçe sen allahlaşıyorsun.

Bir âlemi mâna oluyor her yeni bâbı,
Açsam, okusam, hatmedebilsem şu kitâbı.

Ercümend BERKER

Boğaziçi efsanesi

— Hikmet Şinasi ÖNOL'a —

Sevmiş, hissederek aşkın tadını
Mâşuka, lâlenin nazlı çağında.
Buse hummâsının gizli yâdını,
Duymuş Çamlıcanın şen bucağında.

Akşamlar tüllerle Bebeği sarmış,
Yollar Küçüksu'da hülyaya varmış,
Sevdalı Kandilli güler ağlarmış,
Bu gönül sırrının dul kucağında.

S. Cenan

İlmî tenkidler hakkında

(Baş tarafı 5 inci sahifededir.)

Pariste Prof. P. Pelliot ile Leiden'de . J. J. L. Duyvendak tarafından neşre-ştir (Supplement au T'oung-Pao, cilt Bu zatların adları burada da tanılmış ıktır. Her iki meslekdaşın fikirleri, her bay H. Namık'ınki ile ayni olmasa ge-Her ikisi Çince mükemmel biliyor, fa-bay H. Namık bilmiyor. Bundan mâda lden sanılabileceği gibi eserim «Eski kültürü» adında olmayıp, «Çin'in şimal uları» ismini taşımaktadır. Kitabın asıl Şimal kavimlerini, (şimdiye kadarki n tetkiklerde olduğu gibi, dil esaslarına değil), kültürlerine göre, muayyen bün-i itibarile birbirlerinden farklı gruplar halinde bir araya toplamak olduğudur. Bundan bay Hüseyin Namık bahsetmiyor. Bu, gayrı ilmi bir tarzda yapılmış bir kitap tenkididir.

Nihayet, tercümenin Türkçe üslûbuna gelelim: Burada çalışabilmek şerefine nail olduğumdanberi her tercüme hakkında muhtelif münevverlerin fikirlerini sordum. Şimdiye kadar ayni hükmü verdiklerini hiç görmedim; ekseriya muhtelif fikirlerde idiler. O halde mütercim, bay Orkunun bu yoldaki hücumlarına üzülmesin!

Hülâsa ederek şunu söylemek isterim ki: her ilmi tenkid iyi karşılanmak bir hâdisedir, bunun gibi, gayri ilmi bir tenkidin, bir utanc varsa, utancı da müellife ait olmayıp, bu sahanın tamamile yabancısı olan münekkide aittir.

Tenkid, faydalıdır, ve ilerlememize yardım edebilir. Fakat bu tenkid gibi gayri ilmi olanı, bizi pek çok seneler geri götürebilirler. İstanbul ve Ankara Üniversitelerimiz bizim ilerlememize yarar faydalı tenkidler yapabilecek uzuvlar yetiştirir. Onlar da, benim gibi, gayri ilmi tenkidleri hoş görmiyecekler; yakında müspet eserler ortaya koyacaklardır.

Prof. W. Eberhard